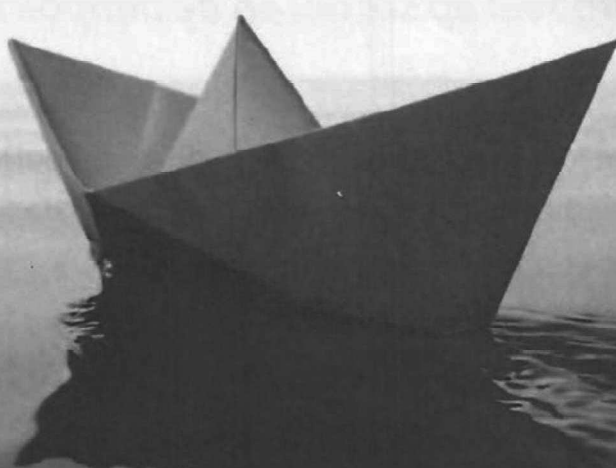

Bijlage 2

Omgaan met
seksueel grensoverschrijdend
gedrag in het onderwijs

**ZO KLEIN ALS MOGELIJK
ZO GROOT ALS NODIG**

INHOUDSOPGAVE

• VEILIGE EN OPEN CULTUUR	→
• STAPPENPLAN	→
• ONDERLEGGER	→
• VERTROUWENSPERSONEN	→
• MELD-, OVERLEG- EN AANGIFTEPLICHT	→
• WAT ZEGT DE WET?	→
• WAT MOET JE DOEN BIJ EEN MELDING?	→
• HANDELEN BIJ VALSE BESCHULDIGING	→
• ONDERSTEUNING	→
• INTRO CHECKLISTS PREVENTIE EN HANDELEN	→
• CHECKLIST PREVENTIE SGG	→
- TUSSEN MEDEWERKERS	→
- TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING	→
- TUSSEN LEERLINGEN	→
• CHECKLIST HANDELEN SGG	→
- TUSSEN MEDEWERKERS	→
- TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING	→
- TUSSEN LEERLINGEN	→
• COLOFON	→

Wat schoolleiders en bestuurders
moeten weten over het voorkomen
van seksueel grensoverschrijdend
gedrag – en wat te doen bij mogelijke
incidenten

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en machts-
misbruik komen ook op school voor. Tussen mede-
werkers en leerlingen, maar ook tussen medewerkers
onderling en tussen leerlingen onderling. In deze
folder staat wat je moet weten om een veilige en open
cultuur binnen de school te bevorderen.

Wat doe jij om seksueel grensoverschrijdend gedrag
te voorkomen? En wat kun je en moet je doen als het
toch plaatsvindt?

VEILIGE EN OPEN CULTUUR

Bij het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag staat het
werken aan een veilige en open cultuur voorop. Een open cultuur voor
relaties en seksualiteit, waarbinnen gewerkt wordt aan reflecterend
vermogen over hoe gedrag op leerlingen kan overkomen, vergroot
de ruimte voor onderlinge feedback. Bovendien vermindert een
open cultuur bij collega's de schroom om bij jou als schoolleider of
bestuurder een incident te melden. Ook heb je dan zelf waarschijnlijk
minder schroom om te overleggen met de Vertrouwensinspectie.

Neem het werken aan seksuele integriteit daarom expliciet op in het
sociaal veiligheidsplan en de pedagogische visie van de school. Dat
ondersteunt collega's ook in hun professionele verantwoordelijkheid.
Schoolmedewerkers zijn zo beter gesteund om te werken aan hun
eigen voorbeeldrol en om daarop met elkaar te reflecteren.

STAPPENPLAN

Om snel en zorgvuldig te kunnen handelen bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag is het nodig dat de school een stappenplan heeft klaarliggen. Dit geeft houvast en handvatten op het moment dat het erop aankomt.

Een stappenplan is een neerslag van een aantal activiteiten dat samen met collega's en leerlingen wordt uitgevoerd. De belangrijkste vind je in de checklist in deze folder. Bij al die punten is het belangrijk om ze met elkaar uit te voeren, want zo wordt iedereen er eigenaar van. Bespreek bijvoorbeeld ook met leerlingen hoe afspraken worden gecommuniceerd in de school.

Een stappenplan bevat ook een communicatielijnen naar leerlingen, ouders en derden die nodig zijn wanneer er onrust ontstaat. Het bevat tevens stappen die worden ondernomen naar de media omwille van de veiligheid van alle betrokkenen. Het beschrijft daarnaast de gedragsafspraken die, bij voorkeur aan het begin van het jaar, met leerlingen en personeelsleden zijn gemaakt, ook met het oog op seksueel integer en fysiek gedrag. Het stappenplan houdt rekening met grensoverschrijdend gedrag van leerlingen onderling.

ONDERLEGGER

Het stappenplan van de school heeft bij voorkeur een onderlegger in het sociaal veiligheidsplan van de school. Scholen maken wel eens de vergissing om seksuele integriteit daarin niet op te nemen, omdat het vanzelfsprekend is dat seksueel grensoverschrijdend gedrag niet geoorloofd is.

Het wel expliciet opnemen stimuleert echter de bewustwording dat het creëren van sociale veiligheid rond relaties en seksualiteit meer is dan het voorkomen van onveiligheid: het gaat om werken aan seksuele integriteit.

De onderlegger geeft ook een basis om met het team vast te stellen op welke manier de bespreekbaarheid van relaties en seksualiteit onderdeel is van de pedagogische visie van de school en de pedagogische opdracht van het team. De reactie van leraren op contacten over relaties en seksualiteit tussen leerlingen en personeelsleden, leerlingen onderling en personeelsleden onderling, heeft grote impact op de ontwikkeling van seksuele integriteit.

VERTROUWENSPERSONEN

Maak in de school de interne vertrouwenspersoon zichtbaar en benaderbaar voor alle leerlingen. Het is belangrijk dat een leerling die slachtoffer is geworden van seksueel grensoverschrijdend gedrag weet dat deze bij de vertrouwenspersoon terecht kan. Deze persoon kan de leerling bijstaan bij de klacht of doorverwijzen als er meer zorg nodig is. Maak in de school de externe vertrouwenspersoon zichtbaar en benaderbaar voor alle medewerkers, zodat een medewerker die slachtoffer is geworden van seksueel grensoverschrijdend gedrag weet dat deze bij de vertrouwenspersoon terecht kan. Deze persoon kan de medewerker bijstaan en begeleiden bij de klacht.

Bekijk hiervoor ook de leidraad over hoe je als bestuurder of schoolleider de positie van de vertrouwenspersoon binnen de school kunt versterken. [MEER INFO ->](#)

MELD-, OVERLEG- EN AANGIFTEPLICHT

De meld-, overleg- en aangifteplicht bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij een minderjarige leerling in het onderwijs zorgt ervoor dat slachtoffers zorgvuldig en goed geholpen kunnen worden. In de praktijk blijkt dat deze verplichting soms ook zorgt voor krampachtig gedrag van schoolmedewerkers richting collega's en leerlingen. Het tegendeel is uiteraard de bedoeling van deze regeling. De meld-, overleg- en aangifteplicht is juist onderdeel van een veilige en open cultuur en zorgt ervoor dat ook bij een vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag de juiste stappen kunnen worden genomen.

WAT ZEGT DE WET?

De Wet bestrijding seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs wordt ook wel de Meld-, overleg- en aangifteplicht genoemd. Deze wet bestaat sinds 1999 en verplicht alle medewerkers die het vermoeden hebben van, of informatie krijgen over, een mogelijk zedendelict door een medewerker van de school jegens een minderjarige leerling om dit onmiddellijk door te geven aan het bevoegd gezag.

De meld-, overleg- en aangifteplicht is bedoeld om zorgvuldig en tijdig stappen te kunnen zetten die in het belang zijn van de veiligheid van alle betrokkenen.

Een situatie van mogelijk seksueel grensoverschrijdend gedrag is immers kwetsbaar. Daarom is verplicht dat ook als iemand slechts een vermoeden heeft, dat wel wordt gemeld bij jou als bevoegd gezag. Dat voorkomt dat collega's zelf op onderzoek uitgaan, en voorkomt ook uitstel of onderlinge bespreking.

WAT MOET JE DOEN BIJ EEN MELDING?

1. WEES DISCREET

Het is essentieel dat een melding bij zo min mogelijk mensen bekend wordt. Bespreek dit met de betrokkenen en dus ook met de ouders van de leerling(en). Zo beschermt de meld- en overlegplicht de betrokken medewerker en de leerling mocht er sprake zijn van een vals vermoeden. Mochten er geruchten ontstaan in de klas of op school, zorg dan voor sturing. Maak leerlingen duidelijk welke gevolgen opmerkingen over de klager of beklagde kunnen hebben.

2. OVERLEG MET EEN DESKUNDIGE

Overleg daarna meteen met de Vertrouwensinspectie (0900-1113111)

MEER INFO -> Ga niet zelf op onderzoek uit, maar overleg met de deskundige of er sprake is van een redelijk vermoeden en welke stappen er moeten worden gezet. Bij een redelijk vermoeden moet aangifte worden gedaan. De zedenpolitie doet vervolgens onderzoek naar wat er precies is gebeurd. Pas wanneer het vermoeden waar blijkt te zijn, worden eventueel ook anderen dan de betrokkenen op de hoogte gesteld. Houd het dus zo klein als mogelijk en zo groot als nodig.

3. SCHAKEL DE POLITIE ALS EERSTE IN

Het is het beste om bij een redelijk vermoeden, na overleg met de Vertrouwensinspectie, altijd eerst de politie in te schakelen. Wanneer een onafhankelijk bureau als eerste onderzoek doet, kan de politie daarna aangeven dat ze geen onderzoek meer wil doen. De politie doet altijd beperkt onderzoek; breder onafhankelijk onderzoek (zoals naar de schoolcultuur) kan altijd nog volgen.

4. LET OP DE TAAL DIE JE GEBRUIKT

Het is belangrijk dat je vanaf het moment van de melding ook in taal verstandig handelt. Spreek wanneer iemand nog niet schuldig is bevonden en er nog geen aangifte is gedaan, over 'beklaagde'. Op het moment dat aangifte is gedaan, gaat het over 'aangeklaagde'. Op moment dat de persoon schuldig is bevonden, gaat het over 'schuldige'. Degene die een klacht doet over grensoverschrijdend gedrag, is de klager. Op het moment dat het vermoeden waar blijkt te zijn, wordt dat 'slachtoffer'.

HANDELEN BIJ VALSE BESCHULDIGING

In het overleg met de Vertrouwensinspectie krijgt het bestuur en de schoolleiding een handelingsadvies. Het kan bijvoorbeeld zijn dat er nog meer duidelijkheid moet worden verkregen. De adviezen verschillen per situatie, want soms zijn de feiten helder en soms niet. Na uitvoering van de adviezen kan blijken dat wat is gemeld aantoonbaar niet is gebeurd. Dan is er sprake van een valse beschuldiging. De school heeft dan de taak om de onterecht beklaagde te rehabiliteren en om op te treden naar de persoon die de valse melding heeft gedaan. Ook herstel van de open cultuur is in zo'n geval erg belangrijk.

AANGIFTE LEIDT NIET TOT STRAFRECHTELIJKE OPVOLGING

Het komt voor dat er na het doen van aangifte bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit geen strafrechtelijke procedure volgt. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat de politie onvoldoende bewijs vindt; het politieonderzoek wordt dan tussentijds gestaakt. Ook kan het aangegeven grensoverschrijdende gedrag niet strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht.

Dit betekent niet dat er geen arbeidsrechtelijke maatregelen genomen kunnen worden. Mocht blijken dat het betrokken personeelslid gewoon werkzaam kan blijven, dan zal het vertrouwen bij de betrokkenen onderling moeten worden hersteld.

Herstel van vertrouwen begint in kleine kring: begin als schoolleider of bestuurder het gesprek met het betrokken personeelslid, degene die heeft gemeld, de personen die de zedenpolitie heeft gesproken en alle anderen die deze situatie onverhoopt toch ter ore is gekomen. Is het gerucht breder bekend geworden in de school, dan zul je als schoolleider of bestuurder extra moeten inzetten op het creëren van een open cultuur waarin het praten over seksueel integer gedrag mogelijk is. In een dergelijke cultuur kan dan besproken worden wat er is gebeurd. Hierbij is het betrokken personeelslid degene die in belangrijke mate bepalend is voor de stappen die worden genomen.

Medewerkers in het onderwijs zijn wettelijk verplicht een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) te overleggen aan hun werkgever. Een VOG is daarmee een voorwaarde voor een benoeming in het onderwijs. Deze wordt slechts eenmalig overlegd en niet meer vernieuwd.

Niet alleen leraren, maar ook andere medewerkers (met taak belaste personen) in en rond de school moeten een VOG hebben. Hieronder vallen onderwijsondersteunend personeel, hulpouders, een hovenier, aannemer, vrijwilligers en stagiaires. Door periodiek een nieuwe VOG te vragen, maak je inzichtelijk wanneer een personeelslid zich buiten de school oneigenlijk heeft gedragen.

ONDERSTEUNING

Onderstaande landelijke organisaties of programma's kunnen je ondersteunen bij het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en het handelen bij incidenten.

School & Veiligheid, expertisecentrum voor sociale veiligheid in het onderwijs. Stichting School & Veiligheid ondersteunt scholen bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat door middel van actuele informatie en deskundig advies. Werken aan seksuele integriteit bij leraren en leerlingen onderling maakt daar onderdeel van uit. [MEER INFO ->](#)

Rutgers, expertisecentrum seksualiteit. Rutgers ondersteunt onderwijsprofessionals bij het bespreekbaar maken van seksualiteit. Met lespakketten en tools voor tijdens de les en met trainingen, e-learnings en andere deskundigheidsbevordering voor leerkrachten, schoolleiding en ondersteunend personeel. [MEER INFO ->](#)

De Gezonde School. Programma om scholen te ondersteunen op thema's van gezondheid, waaronder het thema Relaties & Seksualiteit. De Gezonde School geeft ondersteuning door middel van lokaal schooladvies voor beleid, educatie, schoolomgeving en zorg. [MEER INFO ->](#)

Nederlands Jeugdinstituut. Deelt kennis over wat wel en niet werkt bij opgroeien. [MEER INFO ->](#)

LAKS. Het LAKS geeft advies aan leerlingen als zij met een vraag of klacht bellen en/of mailen. Zij kunnen je verder op weg helpen met wie je in gesprek kunt gaan en welke andere partijen handig zijn om te benaderen. [MEER INFO ->](#)

Ouders & Onderwijs, informatiepunt voor ouders. Biedt ouders advies en ondersteuning over onderwijs en de school van hun kind, ook over sociale veiligheid en bij (vermoeden van) seksueel overschrijdend gedrag. Neem voor een persoonlijk advies contact op met het adviespunt via 088-6050101 of vraag@oudersenonderwijs.nl. [MEER INFO ->](#)

Halt. Geeft schoolvoorlichtingen vanuit de missie om jeugdcriminaliteit te voorkomen en te bestraffen. [MEER INFO ->](#)

Vertrouwensinspectie. Voor overleg en advies bij seksueel, psychisch of fysiek geweld, discriminatie en radicalisering in onderwijs en kinderopvang, of bij een vermoeden daarvan. [MEER INFO ->](#)

Centrum Seksueel Geweld. Multidisciplinaire professionele hulp aan iedereen die een ongewenste seksuele ervaring heeft meegemaakt. Centrum Seksueel Geweld is ook voor professionals die te maken krijgen met een slachtoffer van seksueel geweld. [MEER INFO ->](#)

Slachtofferhulp Nederland. Voor slachtoffers, helpers en professionals die te maken krijgen met een misdrijf. [MEER INFO ->](#)

Help Wanted. Advies bij online seksueel misbruik. [MEER INFO ->](#)

CHECKLISTS PREVENTIE EN HANDELEN

In de onderstaande checklists hebben we de aandachtspunten voor bestuurders en schoolleiders vermeld rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag in de school. Lees op deze pagina van School & Veiligheid voor meer inspiratie bij de aandachtspunten.

[MEER INFO →](#)

De eerste checklist gaat over preventie en wat je kunt doen ter voorkoming van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de school.

De tweede gaat over wat je kunt en moet doen als je vermoedt dat er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hierbij hebben we duidelijk aangegeven welke verschillen er zijn in aandacht bij gedrag 'tussen medewerker en medewerker', 'tussen medewerker en leerling' en tussen 'leerling en leerling'.

De aandachtspunten die **blauw** zijn gekleurd, betekenen dat het gaat om wettelijke (en dus normatieve) bepalingen.

Onder medewerkers vallen niet alleen leraren, maar ook de directeur, ib'er, onderwijsondersteuner, stagiaire, conciërge, hulpouder, overblijfpouder, en iedereen die binnen de muren van de school een verantwoordelijkheid draagt naar leerlingen. In de wet wordt gesproken over 'een ten behoeve van de school met taken belast persoon'

CHECKLIST PREVENTIE SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

CHECKLIST HANDELEN SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

CHECKLIST PREVENTIE SGG

Werk aan een positieve cultuur van seksuele integriteit

TUSSEN MEDEWERKERS

TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

TUSSEN LEERLINGEN

PREVENTIE SGG TUSSEN MEDEWERKERS

- ✓ Stel een stappenplan op over hoe je moet handelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag of bij een vermoeden daarvan.
- ✓ Maak bespreekbaarheid van relaties en seksualiteit tot onderdeel van je pedagogische visie als team.
- ✓ Neem het bevorderen van seksuele integriteit expliciet op in het sociaal veiligheidsplan.
- ✓ Maak de externe vertrouwenspersoon tot voorkeursloket voor klachten van leraren.
- ✓ Licht je team in over de klachtenprocedure bij ongewenst gedrag.
- ✓ Vraag met enige regelmaat nieuwe VOG's aan voor iedere medewerker.
- ✓ Win referenties in bij de vorige werkgever bij het opvullen van een vacature.

12

CHECKLIST PREVENTIE SGG

Werk aan een positieve cultuur van seksuele integriteit

TUSSEN MEDEWERKERS

TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

TUSSEN LEERLINGEN

PREVENTIE SGG TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

- ☒ Monitor de veiligheidsbeleving van leerlingen met het oog op relaties en seksualiteit.
- ☒ Neem het bevorderen van seksuele integriteit expliciet op in het sociaal veiligheidsplan.
- ☒ Maak binnen je team afspraken over wenselijk gedrag naar leerlingen en over omgevingsaspecten bij leerlingbegeleiding (zoals een opendeurbeleid of het vierogenprincipe).
- ☒ Zorg dat deze afspraken vastgelegd worden in een gedragscode of schoolreglement.
- ☒ Laat geregeld gedrag naar leerlingen op individueel en/of teamniveau bespreken op een open, wederkerig lerende en niet-beschuldigende manier. Geef dit plaats in een lesobservatie-instrument.
- ☒ Zorg ervoor dat in de zorgstructuur van de school expertise aanwezig is voor zorg in situaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- ☒ Maak de interne vertrouwenspersoon tot voorkeursloket voor klachten van leerlingen.
- ☒ Licht je team voor over de meld-, overleg- en aangifteplicht.
- ☒ Vraag met enige regelmaat nieuwe VOG's aan voor iedere medewerker.
- ☒ Win referenties in bij de vorige werkgever bij het opvullen van een vacature.

CHECKLIST PREVENTIE SGG

Werk aan een positieve cultuur van seksuele integriteit

TUSSEN MEDEWERKERS

TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

TUSSEN LEERLINGEN

PREVENTIE SGG TUSSEN LEERLINGEN

- ☒ Stel een stappenplan op over hoe je moet handelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag of bij een vermoeden daarvan.
- ☒ Maak bespreekbaarheid van relaties en seksualiteit tot onderdeel van je pedagogische visie als team.
- ☒ Laat in het onderwijscurriculum seksuele vorming in een doorlopende leerlijn terugkomen.
- ☒ Bespreek met je team hoe collega's gezamenlijk leerlingen ondersteunen bij het leren van seksueel integer gedrag.
- ☒ Borg dat het team met leerlingen periodiek bespreekt welk seksueel en fysiek gedrag onderling wenselijk en acceptabel is.
- ☒ Laat deze afspraken vastleggen in gedragsregels of het schoolreglement.
- ☒ Monitor de veiligheidsbeleving van leerlingen met het oog op relaties en seksualiteit.
- ☒ Neem het bevorderen van seksuele integriteit expliciet op in het sociaal veiligheidsplan.
- ☒ Zorg ervoor dat het team kennis bezit over seksuele ontwikkeling en instrumenten die gedrag kunnen duiden.
- ☒ Zorg ervoor dat het team signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan herkennen.
- ☒ Laat je team bewust pedagogisch handelen bij wel en niet reageren op situaties van seksuele integriteit in de klas en op school.
- ☒ Zorg ervoor dat in de zorgstructuur van de school expertise aanwezig is voor zorg in situaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- ☒ Licht je team in over de klachtenprocedure bij ongewenst gedrag

CHECKLIST HANDELEN SGG

Handel prudent bij vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag

TUSSEN MEDEWERKERS

TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

TUSSEN LEERLINGEN

HANDELEN BIJ SGG TUSSEN MEDEWERKERS

- ☒ Bepaal of een crisisteam nodig is en zet deze op.
- ☒ Tref desgewenst een arbeidsrechtelijke maatregel en leg deze vast in het personeelsdossier. Voor de veiligheid kan de beklaagde (tijdelijk) van school geweerd worden.
- ☒ Zorg voor de juiste ondersteuning van de klager, maar ook van de aangeklaagde.
- ☒ Stel bij een terechte beschuldiging alle betrokkenen in en buiten de school op de hoogte.
- ☒ Wijs de klager op de mogelijkheid om zelf aangifte te doen.
- ☒ Denk na over de informatievoorziening via pers en sociale media. Bereid een woordvoeringslijn voor (pers, ouders en leerlingen) die gebruikt kan worden wanneer dit nodig is.
- ☒ Zorg bij een valse beschuldiging voor herstel van vertrouwen met de beklaagde en de betrokkenen die kennis hebben van de situatie.
- ☒ Ga na of de getroffen arbeidsrechtelijke maatregel nog passend is.
- ☒ Onderzoek op school, wanneer het proces is afgerond, op welke wijze een positieve cultuur van seksuele integriteit kan worden bevorderd.
- ☒ Raadpleeg de vertrouwenspersoon als adviseur voor veiligheidsbeleid ook ten aanzien van seksuele integriteit.

CHECKLIST HANDELEN SGG

Handel prudent bij vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag

TUSSEN MEDEWERKERS

TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

TUSSEN LEERLINGEN

HANDELEN BIJ SGG TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

DE MELD-, OVERLEG- EN AANGIFTEPLICHT:

- * Collega's moeten een mogelijk vermoeden van of informatie over een zedendelict gepleegd door een medewerker van de school jegen een minderjarige leerling onmiddellijk melden bij jou als bevoegd gezag.
- * Zorg ervoor dat de melding bij zo min mogelijk mensen bekend wordt.
- * Als bevoegd gezag overleg je direct met de vertrouwensinspecteur op basis van de dan bekende informatie. Doe niet zelf onderzoek voor dit overleg heeft plaatsgevonden.
- * Je kunt de leerling en de ouder(s) indien gewenst laten bijstaan door de vertrouwenspersoon.
- * Wanneer sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit, informeer je de leerling, de ouder(s) van de leerling en aangeklaagde schoolmedewerker dat de school aangifte doet.
- * Je doet aangifte bij de politie.
- * Wijs de klager op de mogelijkheid om zelf aangifte te doen.
- * Je laat de zedenpolitie waarheidsvinding doen.

☒ Bepaal of een crisisteam nodig is en zet deze op.

☒ Tref desgewenst een arbeidsrechtelijke maatregel en leg deze vast in het personeelsdossier. Voor de veiligheid kan de beklagde (tijdelijk) van school geweerd worden.

☒ Zorg voor de juiste ondersteuning van de klager, maar ook van de aangeklaagde.

☒ Stel bij een terechte beschuldiging alle betrokkenen in en buiten de school op de hoogte.

☒ Denk na over de informatievoorziening via pers en sociale media. Bereid een woordvoeringslijn voor (pers, ouders en leerlingen) die gebruikt kan worden wanneer dit nodig is.

☒ Zorg bij een terechte beschuldiging voor goede nazorg voor het slachtoffer, de ouders, maar ook voor de schuldige.

☒ Zorg bij een valse beschuldiging voor herstel van vertrouwen met de beklagde en de betrokkenen die kennis hebben van de situatie.

☒ Ga na of de getroffen arbeidsrechtelijke maatregel nog passend is.

☒ Onderzoek op school, wanneer het proces is afgerond, op welke wijze een positieve cultuur van seksuele integriteit kan worden bevorderd.

☒ Raadpleeg de vertrouwenspersoon als adviseur voor veiligheidsbeleid ook ten aanzien van seksuele integriteit.

CHECKLIST HANDELEN SGG

Handel prudent bij vermoeden van seksueel grensoverschrijdend gedrag

TUSSEN MEDEWERKERS

TUSSEN MEDEWERKER EN LEERLING

TUSSEN LEERLINGEN

HANDELEN BIJ SGG TUSSEN LEERLINGEN

- ☒ Zorg voor de juiste ondersteuning van de klager, maar ook van de aangeklaagde.
- ☒ Stel bij een terechte beschuldiging alle betrokkenen in en buiten de school op de hoogte.
- ☒ Denk na over de informatievoorziening via pers en sociale media. Bereid een woordvoeringslijn voor (pers, ouders en leerlingen) die gebruikt kan worden wanneer dit nodig is.
- ☒ Zorg bij een terechte beschuldiging voor goede nazorg voor het slachtoffer, de ouders, maar ook voor de schuldige.
- ☒ Zorg bij een valse beschuldiging voor herstel van vertrouwen met de beklagde en de betrokkenen die kennis hebben van de situatie.
- ☒ Onderzoek op school, wanneer het proces is afgerond, op welke wijze een positieve cultuur van seksuele integriteit kan worden bevorderd.
- ☒ Raadpleeg de vertrouwenspersoon als adviseur voor veiligheidsbeleid ook ten aanzien van seksuele integriteit.

ZO KLEIN ALS MOGELIJK, ZO GROOT ALS NODIG

Omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag in het onderwijs

Colofon:

Deze publicatie is een gezamenlijk product van PO-Raad,
VO-raad, Stichting School & Veiligheid, Vertrouwensinspectie,
Sectorraad Praktijkonderwijs, Sectorraad GO en Ministerie van
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Najaar 2022

PORAAD

VORAAD
Vereniging van scholen
in het voortgezet onderwijs

School &
Veiligheid
Stichting

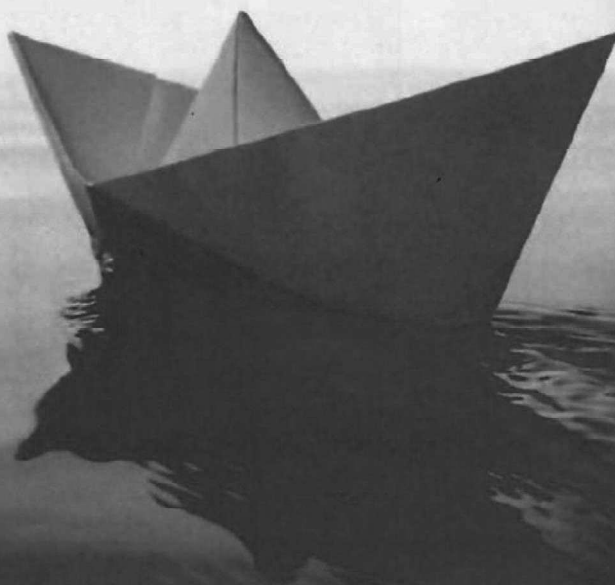
Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Sectorraad • • • • •
Praktijkonderwijs

sectorraadgo
voor gespecialiseerd onderwijs

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Bijlage 3

Na de schok ...

Informatie voor scholen en leerkrachten

GHOR
ROTTERDAM • RIJNMOND

GGD
Rotterdam-
Rijnmond

Na de schok...

Niemand is echt voorbereid op een schokkende gebeurtenis en als het gebeurt heeft dat ingrijpende gevolgen. Als leerkrachten samen met kinderen een aangrijpende gebeurtenis meemaken, is dat voor hen dubbel zo moeilijk. Zij hebben dan niet alleen te maken met hun eigen reacties en verdriet, maar willen ook de

kinderen zo goed mogelijk steunen. Wat kunt u doen om uw leerlingen zo goed mogelijk te helpen? Daarover gaat deze folder. Deze folder heeft geen betrekking op kinderen die herhaaldelijk en langdurig getraumatiseerd zijn, zoals incestslachtoffers.

Wat zijn schokkende gebeurtenissen?

Soms krijgen kinderen of jongeren plotseling te maken met dood, geweld, bedreiging of afscheid. Dit zijn gebeurtenissen die van buitenaf komen, van korte duur zijn maar een geweldige indruk achterlaten. Maar ook ogenschijnlijk minder ernstige gebeurtenissen kunnen diepe indruk maken, zoals:

- echtscheiding ouders
- overlijden van familielid, kennis, vriend(in) of huisdier
- seksueel misbruik
- verhuizen naar andere stad of streek
- een nieuwe school
- ziekte van het kind zelf of van vader of moeder
- werkloosheid of arbeidsongeschiktheid van vader of moeder
- geweld op tv
- agressie, bijvoorbeeld vechtpartij op straat
- inbraak
- gepest worden op school
- geslagen worden, door kinderen of volwassenen

Kinderen hebben tijd nodig om ingrijpende, schokkende gebeurtenissen te verwerken. Naarmate het kind de schok beter verwerkt, zal het er minder last van hebben. U kunt hierbij helpen.

Tijdens en vlak na de gebeurtenis

Op het moment zelf reageren de mees- te kinderen zonder erbij na te denken. Ze schakelen als het ware de automatische piloot in. Hierdoor doen ze geen domme of gevaarlijke dingen en komen ze de situatie zo goed mogelijk door. Het is heel normaal dat kinderen zich tijdens de gebeurtenis gevoelsmatig afsluiten. De manier waarop verschilt per kind. De een voelt zich onwettelijk en anders dan normaal of heeft het idee naar een film te kijken. De ander voelt juist niets en staat verstijfd van schrik. Een enkel kind raakt in paniek of kan gevoelens van woede niet onderdrukken.

Als de eerste schok voorbij is ontstaat eerst ongeloof en verbijstering. Daarna komen vaak heftige reacties zoals angst, boosheid, verdriet, trillen of beven. Deze reacties duren een tijdje. Bij het ene kind een paar minuten, bij het andere een paar uur of een paar dagen. Soms uit het kind deze gevoelens helemaal niet. Het blijft als het ware bevroren in de toestand van tijdens de schokkende gebeurtenis. Zeg dan duidelijk en krachtig tegen het kind dat alles voorbij is en dat het veilig is. Al deze reacties zijn normaal en nodig om de gebeurtenis te verwerken.

Wanneer het kind geen bijzondere reacties vertoont, wil dat niet zeggen dat de verwerking niet goed gaat. Ieder kind reageert immers anders.

Enige tijd na de schokkende gebeurtenis

Er kunnen verschillende klachten ontstaan die horen bij het verwerkingsproces. Verwerken kost tijd en meestal lukt het om op eigen kracht of met hulp van directe omgeving te herstellen. Afhankelijk van de leeftijd kunnen de volgende verschijnselen en klachten optreden:

- slapeloosheid, nachtmerries en bedplassen
- veel of weinig eten, buikpijn
- plotseling teruggetrokken, agressief of druk gedrag, zich jonger gedragen
- minder contact met vriendjes en vriendinnetjes, vaak binnen blijven
- niet naar school willen, leerproblemen en moeilijkheden met concentreren
- minder interesse in hobby's en andere bezigheden
- sterke angstgevoelens, schrikachtigheid, bang voor allerlei geluiden
- huilen zonder directe aanleiding
- somberheid, negatief zelfbeeld
- herbeleving van de gebeurtenis in spelsituaties

Mogelijke reacties per leeftijdscategorie

Peuters en kleuters

- kunnen zich hulpeloos en passief gedragen en (scheidings)angsten hebben
- lijken minder snel van begrip en verwarren zaken
- hebben moeite dingen onder woorden te brengen
- gaan weer bedplassen, slechter praten en slapen, minder eten en buiten spelen

Kinderen op de basisschool

- voelen zich verantwoordelijk voor de gebeurtenis en kunnen schuldgevoelens hebben
- reageren sterk op voorvallen die ze herinneren aan wat er gebeurd is
- merken verdriet en angst bij anderen en zijn daar bezorgd over
- vertonen lichamelijke klachten

Adolescenten

- kunnen zich schamen of schuldig voelen
- kunnen agressiever en brutaler zijn
- staan meer open voor roken, alcohol en drugs
- neigen tot zeer uitgesproken veranderingen en beslissingen

Het kan zijn dat kinderen pas na enkele maanden deze klachten en verschijnselen gaan vertonen. Misschien heeft u de gebeurtenis zelf al verwerkt. Het kan zijn dat u daardoor de klachten van uw leerlingen niet in verband brengt met de schokkende gebeurtenis.

Wat kunt u doen?

- Bied het kind een vertrouwde omgeving en pak het dagelijkse ritme weer op. Blijf bij het gebruikelijke rooster, inclusief de leuke dingen, om de aandacht naar de normale situatie te verzetten. Het kind krijgt daardoor een gevoel van rust en veiligheid.
- Nodig het kind uit om te vertellen en luister. Kinderen hebben behoefte aan herkende en geruststellende reacties. De ene leerling wil wel praten over wat er gebeurd is, de ander niet. Bij de een maakt dat emoties los, terwijl een ander er redelijk onbewogen onder blijft. Al deze verschillen tussen leerlingen zult u moeten herkennen en respecteren.
- Heb begrip voor al hun verschillende reacties en emoties. Deze zijn begrijpelijk en normaal. Ze kunnen prikkelbaarder zijn en daardoor plotseling kwaad worden. De kwaadheid is gericht op de directe omgeving maar is niet zo bedoeld. U moet het ook accepteren als een kind weinig of geen emoties toont.
- Activiteiten die kunnen helpen bij het verwerken van een schokkende gebeurtenis zijn:
 - Kringgesprekken houden; eventueel kunt u medewerkers van GGZ of Slachtofferhulp Nederland hierbij inschakelen
 - kinderen laten tekenen of schrijven over wat er gebeurd is
 - een dagboek of schoolkrant maken met tekeningen, gedichten en verhalen met ervaringen
 - materialen aanbieden om mee te spelen die associaties oproepen met de gebeurtenis

Verwerken kost tijd. Begeleid de kinderen hierbij zo lang als nodig is. Leerlingen met een andere culturele achtergrond hebben mogelijk andere manieren van omgaan met verdriet. Leer deze ook kennen en vraag hiervoor begrip bij de andere kinderen.

Als een kind overlijdt

Als een van uw leerlingen overlijdt, betekent dat voor de andere kinderen en voor u een ingrijpende verandering in de klas. Ook dan moeten de kinderen hierover kunnen praten. Wat kan helpen bij de rouwverwerking is het betuigen van condoleance aan de familie, of het organiseren van een herdenkingsdienst. De schoolbank van de overleden leerling kan gebruikt worden als plek om afscheid te nemen, bijvoorbeeld met bloemen, foto's en kaarsen. Ook kunt u symbolen gebruiken die herinneren aan de overleden leerling.

Wat juist níét helpt

U kunt veel doen om het verwerken te bevorderen. U kunt beter niet zeggen: "Probeer het maar te vergeten. Denk er niet zo vaak aan. Kijk naar de toekomst, naar de mooie dingen" enz. Kinderen voelen zich hierdoor niet serieus genomen. Door een te lauwe of te algemene reactie van de leerkracht kan de leerling dichtklappen. Hetzelfde geldt als een leerling te veel gestimuleerd wordt om erover te vertellen. Met name klasgenoten zijn hier soms erg hardnekkig in. Door een gedetailleerd verslag van de gebeurtenis krijgen kinderen nieuwe informatie, waardoor verwerkte dingen weer terugkomen. Het kind moet dan opnieuw beginnen met verwerking of zakt zelfs nog verder weg.

Hoe gaat het met ú?

U reageert zelf ook op de schokkende gebeurtenis. Misschien voelt u zich schuldig, wilt u er niet over praten of heeft u veel verdriet. Of u heeft angstgevoelens en u

wilt de kinderen niet uit het oog verliezen. Praat hierover met collega's of partner. Zij kunnen ook van belang zijn als het u zelf niet lukt om de kinderen te ondersteunen.

Rol van de ouders

De meeste kinderen kunnen heel direct praten over hun ervaringen. Voor sommige leerlingen is dat niet voldoende, zij blijven bezig met de gebeurtenis. Zij zullen langer klachten of verschijnselen hebben. Maar als klachten langer dan enkele maanden aanhouden, zijn de ouders de aangewezen personen om de huisarts in te schakelen en eventueel professionele hulp te vragen. U heeft hierin een signalerende functie. U kunt dus zelf contact opnemen met de ouders of raad vragen aan professionele hulpverleners.

Dit is een gezamenlijke uitgave van
GI IOR en GGD Rotterdam Rijnmond
[www.ggdrotterdamrijnmond.nl/professionals/
kleinschalige-incidenten](http://www.ggdrotterdamrijnmond.nl/professionals/kleinschalige-incidenten)

www.vr-rr.nl/over/rc/ghor/pshor

Versie februari 2021

